

CONSIDERAȚII PRIVIND ETICA ȘI PROFESIONALISMUL ÎN RESTAURARE COMPETENȚA RESTAURATORULUI ȘI OBLIGAȚIILE LUI

Maria LUNGU
Dan Octavian PAUL

Domeniile conservării și restaurării ocupă un loc de frunte în preocupările organismelor internaționale, vizând activitatea, profesiunea, codul de etică precum și cerințele de bază în educația viitorilor specialiști. Reuniunile organizate din inițiativa asociațiilor, ligilor și a unor instituții și organisme guvernamentale din lume au ca scop cunoașterea cât mai temeinică a problemelor, precum și luarea unor măsuri privind conservarea și ocrotirea patrimoniului cultural mobil și imobil.

Un rol extrem de important îl are Confederația Europeană a Organizațiilor Conservatorilor și Restauratorilor (E.C.C.O.), care a promovat Liniile Profesionale Directoare cu privire la definiția profesiei, codul de etică și cerințele de bază în educația și pregătirea profesională a restauratorului.

Documentele au fost pentru prima dată adoptate pe plan național de către Asociația Transilvăneană a Conservatorilor și Restauratorilor (A.T.RE.CO), corespondentă a E.C.C.O., a cărei președinte este domnul Dan Octavian Paul, expert restaurator.

Importanța acestor organisme este de a elabora proiecte și strategii, de a prezenta activitatea de conservare și restaurare prin punerea în aplicare a unor legi, norme și regulamente, precum și coordonarea în sensul unor linii directoare de ordin profesional, trasate de către acestea.

I. ROLUL RESTAURATORULUI

Rolul fundamental al restauratorului este prezervarea bunurilor culturale în beneficiul generațiilor prezente și viitoare. El contribuie la o mai bună înțelegere a acestor bunuri culturale din punct de vedere estetic, istoric, artistic, precum și a stărilor

fizice. Restauratorul își asumă responsabilitatea în execuția operațiunilor de restaurare și realizează, totodată, și examinarea stării de conservare a obiectului în vederea stabilirii diagnosticului și tratamentului de restaurare, precum și documentația științifică a tuturor procedurilor. **Restauratorul nu este nici artist, nici meseriaș.** Atât timp cât artistul și meseriașul sunt angajați în crearea de obiecte noi, în menținerea și repararea obiectelor în sens funcțional, restauratorul este preocupat de prezervarea bunurilor culturale. Pentru a menține standardele profesiei, educația și instruirea profesională a restauratorului vor fi de nivelul unui grad universitar sau al unui echivalent cu acesta.

II. CODUL DE ETICĂ

1. Codul de etică concretizează principiile, obligațiile și comportamentul pe care fiecare restaurator trebuie să-l respecte în practicarea profesiei.

2. Profesiunea de restaurator constituie o activitate de interes public și trebuie să fie practică conform legilor și acordurilor internaționale, în special referitoare la furturi de bunuri culturale.

3. Restauratorul lucrează nemijlocit pe bunuri culturale cu valoare de patrimoniu sau de tezaur fiind direct responsabil față de proprietar și societate. În orice circumstanță, restauratorul are dreptul să practice fără nici o constrângere a libertății și independenței sale profesionale și să refuze orice solicitare pe care o consideră contrară principiilor acestui cod.

4. Nerespectarea principiilor, obligațiilor și interdicțiilor codului constituie o practică dăunătoare profesiei.

III. OBLIGAȚIILE RESTAURATORULUI FAȚĂ DE BUNURILE CULTURALE

Să respecte semnificația estetică și istorică, precum și integritatea fizică a bunului cultural ce i-a fost încredințat spre restaurare.

Să țină seama de cerințele de utilizare socială a patrimoniului cultural.

Să elaboreze documentația științifică cât mai exactă care să cuprindă consemnarea examinării lui în vederea stabilirii diagnosticului, a tratamentului, precum și alte informații relevante. Importanța documentației este să devină parte integrantă a bunului cultural și trebuie să fie disponibilă și accesibilă oricărui specialist sau deținător.

Trebuie să abordeze numai lucrări pentru care are competența necesară; nu trebuie să înceapă sau să continue un tratament care este în dezavantajul bunului cultural.

Este necesar să-și îmbogățească în permanență cunoștințele și îndemânarea în vederea perfecționării calității muncii sale.

Este obligat să se consulte cu istorici sau specialiști investigatori făcând cu aceștia un schimb complet de informații asupra bunului cultural.

În orice situație de urgență, acolo unde un bun cultural este în pericol, imediat va acorda toată asistența posibilă, indiferent de specializarea sa.

Nu va îndepărta materialul de restaurare aplicat ulterior de pe bunul cultural decât atât cât este necesar pentru prezervarea sa și pentru a releva valoarea sa istorică și estetică. Dacă este posibil, materialele care se îndepărtează vor fi conservate iar procedura va fi prevăzută în documentație.

Dacă utilizarea bunului cultural este incompatibilă cu prezervarea sa, restauratorul va discuta cu proprietarul sau deținătorul legal dacă este de acord cu executarea unei reproduceri care să înlocuiască originalul. În acest caz va recomanda metoda adecvată de reproducere, în așa fel încât originalul să nu fie afectat.

IV. OBLIGAȚII FAȚĂ DE PROPRIETAR SAU DEȚINĂTORUL LEGAL

Trebuie să-l informeze pe proprietar sau deținător despre fiecare metodă de restaurare și să specifice cele mai potrivite mijloace pentru conservarea în continuare a bunului cultural.

Este obligat să respecte confidențialitatea profesională. Pentru a putea face referiri la un anume bun cultural trebuie să obțină consimțământul proprietarului sau deținătorului legal.

V. OBLIGAȚII FAȚĂ DE PROFESIUNE

Trebuie să mențină un spirit de respect pentru integritatea și demnitatea colegilor, cât și față de profesie.

Să participe la formarea profesională a stagiariilor, fiind responsabil de supravegherea muncii încredințată asistenților și elevilor săi.

Să contribuie la dezvoltarea profesiei prin împărtășirea experienței sale, precum și a informațiilor pe care le deține.

Pentru a menține demnitatea și credibilitatea profesiei restauratorul va trebui să folosească cele mai adecvate forme de informare și publicitate despre profesia sa.

Implicarea restauratorului în comerțul cu bunuri culturale este incompatibilă cu activitatea de restaurare.

VI. COMPETENȚA RESTAURATORULUI

Să dezvolte programe de conservare - restaurare.

Să acorde consultanță și asistență tehnică pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale.

Să pregătească rapoarte tehnice și artistice despre bunurile culturale, excluzând orice aprecieri referitoare la valoarea lor comercială.

Să desfășoare activități de cercetare în domeniu.

Să facă cunoscute informațiile rezultate în urma examinării și aplicării tratamentului, pentru o înțelegere mai temeinică a activității de conservare - restaurare.

VII. CERINȚELE DE BAZĂ ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ÎN PROFESIA DE RESTAURATOR

Învățământul se va baza pe cele mai avansate norme etice al profesiei, cu scopul de a respecta unicitatea bunului cultural, precum și a semnificației sale artistice, istorice, științifice, spirituale sau religioase.

Singurul mod de formare profesională în restaurare este **învățământul universitar** sau un nivel echivalent acestuia, cu posibilități de masterat și doctorat.

Evaluarea aptitudinilor pentru domeniul restaurării se face printr-un examen de admitere. Procesul de învățământ n-ar trebui să dureze mai puțin de trei ani, fiind de preferat durată de patru ani. Atât pregătirea teoretică, cât și cea practică sunt la fel de importante. La nivelul procesului de învățământ, candidatul va absolvi un examen de diplomă primind o foaie matricolă cu specialitățile studiate.

Instruirea practică trebuie să cuprindă tratamente pe obiecte destinate special scopurilor didactice, incluzând examinarea tehnică, stabilirea diagnosticului și tratamentului corespunzător, cât și documentația fotografică. Încă de la începutul instruirii practice, asemenea studii de caz îi vor face pe studenți să înțeleagă că fiecare obiect este o **problemă unicat**. Studiile de caz oferă cea mai bună posibilitate de integrare a tuturor aspectelor teoretice, metodologice și etice ale restaurării. Sunt încurajate studiul și exersarea tehnicilor artistice, precum și a procedeelor de creație a operelor artistice, acestea ajutând la o înțelegere mai mare a aspectelor fizice, istorice și artistice ale bunurilor culturale.

În cadrul studiului teoretic este absolut indispensabilă stabilirea unei balanțe convenabile între științele exacte și cele umaniste. Studiul materiilor teoretice cuprinde:

- principii etice fundamentale ale conservării - restaurării
- științe exacte (chimia, fizica, biologia, mineralogia, teoria culorii etc.)
- științe umaniste (istoria, istoria artei, arheologia, etnologia, muzeologia, estetica etc.)
- istoria materialelor și a tehnicilor artistice inclusiv tehnologiile de prelucrare a materialelor
- introducere în probleme de conservare
- cunoașterea cât mai profundă a tuturor tipurilor de degradare
- expunerea și transportul bunurilor culturale
- metodele de conservare preventivă și elaborarea de planuri de măsuri
- teorie, metode și tehnici de restaurare
- introducere în procedeele de reproducere a obiectelor de artă
- metode de cercetare, documentare și fotografiere
- introducere în legislație și management

În toate etapele de formare a restauratorului, accentul trebuie pus pe practică, fără a pierde niciodată din vedere necesitatea dezvoltării și ascuțirii capacității de înțelegere a factorilor tehnici, științifici, istorici și estetici. Scopul final al formării este acela de a pregăti profesioniști de înaltă competență și calificare, capabili să judece și să realizeze intervenții extrem de complexe de restaurare, să se documenteze complet în așa fel încât munca lor și datele obținute să contribuie nu numai la prezervare, ci și la o mai profundă înțelegere a evenimentelor istorice și artistice pe care obiectele în curs de tratare le relevau.

Liniile profesionale directe au fost promovate și adoptate de E.C.C.O. în Adunarea sa Generală din 1993 - 1994 de la Bruxelles.